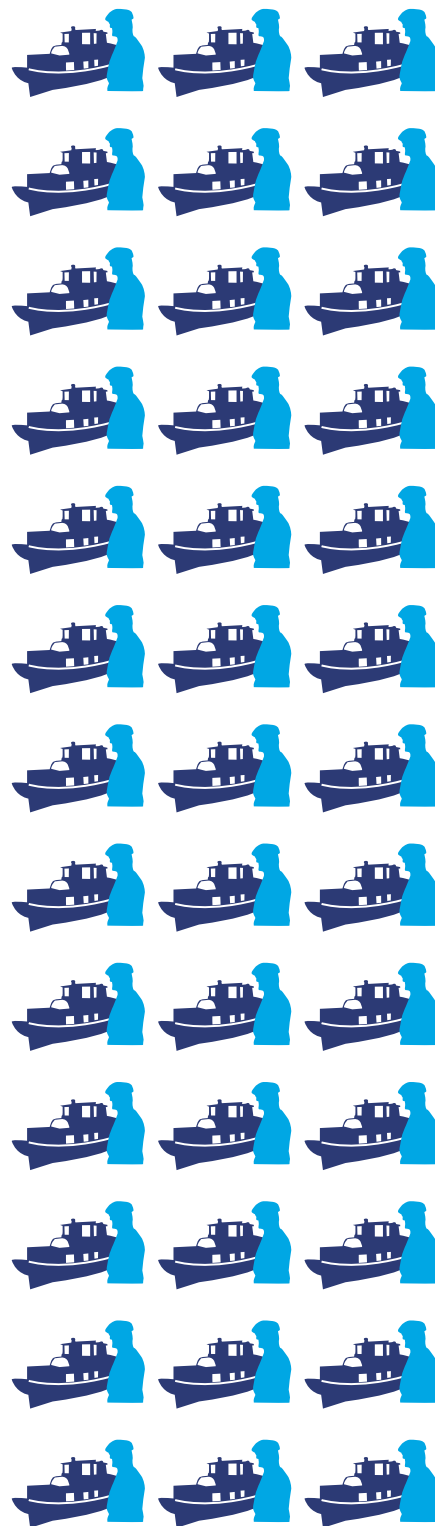

Schepen en schippers

HOOFDSTUK 7

Groningen kende tot het begin van de 20e eeuw veel scheepvaart en scheepsbouw. De kans is daarom groot dat u in uw Groningse familiestamboom een of meerdere schippers zult aantreffen. Of misschien bent u geïnteresseerd in de geschiedenis van een bepaald schip. Schipper en schip zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, zodat u altijd onderzoek zult moeten doen naar beide. Het jaar 1811 vormt een scheidslijn in het onderzoek, omdat vanaf dat jaar allerlei nieuwe vormen van scheepsregistratie werden ingevoerd. Ook het type scheepvaart waarin u geïnteresseerd bent - zeevaart of binnenvaart - bepaalt welke bronnen u kunt raadplegen.

Wat u moet weten

De naam van een schip was vaak geen lang leven beschoren. Die vormt dus een weinig betrouwbaar uitgangspunt voor uw onderzoek. De beste ingang bij veel bronnen is daarom de naam van de schipper.

Omdat schippers een reizend bestaan leidden, konden ze op verschillende plaatsen akten laten opmaken of een schip kopen. Het is dus goed mogelijk dat het schip waarnaar u op zoek bent niet in de provincie Groningen is gebouwd en ook de akten kunnen in andere plaatsen zijn opgemaakt. Voor veel kleine schepen uit de 18e eeuw is de kans groter dat ze uit Groningen komen. Maar na de hoogtijdagen in de Groninger scheepsbouw, rond het midden van de 19e eeuw, werden veel schepen elders gebouwd.

Er bestaan veel bronnen met informatie over schepen en schippers. Deze zijn te vinden bij verschillende instellingen verspreid over het hele land. Voor een deel van uw scheepsonderzoek kunt u terecht bij de Groninger Archieven. Instellingen als gemeenten (na 1811), het Kadaster (na 1838), de Scheepsmetingsdienst (na 1933) en een aantal maritieme musea helpen u vervolgens verder. Speciale aandacht verdienen de archieven van gemeenten waarin scheepvaart in het verleden een belangrijke rol speelde. Inventarissen van de gemeentearchieven in de provincie Groningen kunt u inzien via www.groningerarchieven.nl.

De belangrijkste bronnen die u bij de Groninger Archieven vindt, bestaan uit de akten die werden opgesteld bij de aankoop, financiering en verkoop van schepen en bij het verkrijgen van een vergunning om op internationale wateren te varen. De originele documenten kwamen in het bezit van de schipper. De personen of instanties die de documenten opmaakten (met name rechtbanken en notarissen) hielden hiervan

soms afschriften bij. Het hangt van de persoon of de instantie af, hoeveel informatie er werd genoteerd. De originele akten kunnen in particuliere archieven worden aangetroffen.

Scheepsbronnen na 1811

Rechtbankarchieven

In de rechtbankarchieven bevinden zich veel documenten die betrekking hebben op schepen. Het gaat om bijbrieven, transportakten, bodemerijbrieven, scheepsverklaringen, rederijcedullen, verklaringen van eigendom, vonnissen en verslagen van veilingen van in beslag genomen schepen.

Bij de tewaterlating van een nieuw schip werd vroeger een zogeheten **bijbrief** opgesteld. Dit is een verklaring van de scheepsbouwer dat een schip in opdracht en voor rekening van een bepaalde persoon werd gebouwd. De term komt nog uit de tijd dat de schepen van hout werden gemaakt en 'schoon van de bijl' werden opgeleverd. De oudste bewaard gebleven bijbrieven stammen uit het midden van de 18e eeuw. Niet alle akten bevatten dezelfde soort gegevens, maar u vindt er in elk geval de naam van de schipper, de naam en woonplaats van de scheepsbouwer(s) en het scheepstype. Wanneer de capaciteit van een schip wordt genoemd, gebeurt dit in roggelasten. Sommige bijbrieven en koopakten bevatten ook de maten van het schip, doorgaans genoteerd in voeten en duimen. In sommige gevallen werden ook akten opgesteld voor de aanschaf van tuigage, zoals de touw-, ijzer-, rondhout- en zeilbrieven. Wanneer bij de overdracht van het schip nog niet de hele koopsom was betaald, werd later nog een akte opgesteld om de afbetaling vast te leggen.

Voor de overdracht van een bestaand schip werden **transportakten** geregistreerd. Deze akten zijn te vergelijken met bijbrieven. In de bijbrief wordt de scheepsbouwer als verkoper genoemd. Hoewel in de transportakte in sommige gevallen de scheepsbouwer nog wel genoemd wordt, is de verkoper in dit geval iemand anders, meestal de laatste gebruiker van het schip. Wanneer een scheepseigenaar een bewijs van eigendom nodig had, bijvoorbeeld voor een verzekeringszaak of bij een erfrecht-kwestie, dan kon hij een **verklaring van eigendom** laten opmaken.

Er waren maar weinig schippers die zich de volledige aankoop van een schip konden permitteren. Om die reden werden er voor de financiering vaak aandelen uitgegeven. In zo'n 'partenrederij' waren dus meerdere personen eigenaar van het schip. In de

bijbrieven staat informatie over eventuele aandeelhouders, maar ook in de archieven van de aandeelhouders zelf kunnen gegevens opduiken, zoals in het huisarchief Menkema en Dijksterhuis. Het aandeelhoudersbewijs werd een **rederijcedul** genoemd. Die term werd ook gebruikt als aanduiding voor de lijst van aandeelhouders van een schip. Helaas zijn er maar weinig rederijcedullen bewaard gebleven.

Bodemerijbrieven zijn akten waarin een geldlening werd vastgelegd ter bekostiging van schade, met andere woorden: een verzekering tegen averij. De lening werd verstrekt voor de duur van een reis. Het schip was hierbij onderpand. De geldschieder droeg hierbij het risico. Bij averij was hij zijn geld of een deel daarvan kwijt. Wanneer de reis was beëindigd, kreeg de geldschieder zijn geld, met een vastgesteld extra bedrag, terug.

Als een schip inzet was van een conflict of als een schipper voor de rechter moest verschijnen in verband met een overtreding, dan vindt u in de rechtbankarchieven natuurlijk ook de vonnissen.

In het archief van de arrondissementsrechtbank in Groningen bevindt zich verder een klein aantal verslagen van **veilingen van in beslag genomen schepen** uit de periode 1840-1876. Hierin is een zeer uitgebreide beschrijving van het schip opgenomen en wordt de prijs van het schip vermeld. Ook treft u hier de verwijzingen naar andere registraties van de rechtbank aan.

Notarisarchieven

In de regel werden akten van koop en verkoop en hypotheekakten na 1811 opgesteld door de notaris. Iedere notaris hield een chronologisch register, het repertorium, bij van alle akten die door hem werden opgesteld. In deze repertoria is dus na te gaan of een schip is verkocht. Akten bij de notaris bevatten de naam van de koper en de verkoper, het scheepstype, de prijs van het schip en eventueel een afbetalingsregeling. Als de schuld voor het schip werd afbetaald, kon ook hiervoor weer een akte worden opgesteld.

Omdat het iedereen vrij stond zelf een notaris te kiezen, is het lastig te achterhalen bij welke notaris u een koop- of hypotheekakte moet zoeken. Wanneer een schip werd gekocht na 1838 kan het onderzoek beter gestart worden bij het Kadaster. Het Kadaster hield namelijk een registratie van hypotheekakten bij (zie hoofdstuk 9). De hypotheekregistratie bevat echter niet altijd de volledige tekst van de akten, maar u vindt wel de datum van de akte en het notaris kantoor waar de akte is opgemaakt. Dit maakt het zoeken in de notarisarchieven makkelijker en sneller. Hoe u een koop- of hypotheekakte uit de periode 1811-1838 of een aankoop zonder hypotheek kunt vinden, leest u in hoofdstuk 9.

Kadaster

In 1838 ging het Kadaster zich bezighouden met de registratie van schepen in het zogenoemde **scheepsregister**. Wanneer een schipper zijn schip zelf kon financieren, was de inschrijving bij het Kadaster niet verplicht. Een dergelijke vrijstelling gold tevens voor schepen met een bruto-inhoud kleiner dan 20m³ en tot 1927 ook voor binnenvaartschepen. Vond er wel registratie bij het Kadaster plaats, dan werd het schip voorzien van mercknummers. Bij onderzoek naar een nog bestaand schip is het verstandig eerst te kijken of deze mercknummers of brandmerken terug te vinden zijn. Zo'n brandmerk is te vinden op het achterschip op een in het oog springende plaats. In de periode 1926-1994 hield het Kadaster van elk geregistreerd schip een **Algemeen Registerkaart** bij, waarop veranderingen in eigendom en eventuele hypotheekakten werden vermeld. Als u het brandmerk weet, kunt u bij het Kadaster in Rotterdam tegen betaling een afschrift van deze registerkaart bestellen. Als u het brandmerk niet weet, of als u een schip uit de periode vóór 1926 zoekt, kunt u zelf onderzoek doen bij het Kadaster in Rotterdam, of tegen betaling onderzoek laten doen. De registers van inschrijving van **scheepshypothecken**, de zogeheten **scheepsbewijzen** worden bewaard bij de Groninger Archieven (toegang 43). Deze zijn alleen doorzoekbaar op datum van registratie.

Patentbelasting

Namen van schepen en hun eigenaren zijn ook te vinden in de registers op de patentbelasting, een Rijksbelasting die van 1806-1894 werd geheven op beoefenaars van zelfstandige beroepen en eigenaars van bedrijven. De registers zijn te vinden in de gemeentelijke archieven.

Kranten

Vanaf het begin van de 19e eeuw stonden in de kranten **scheepsberichten** over havens in de provincie Groningen. Deze informatie is te vinden onder kopjes als 'Nederlandse schepen die de Sont zijn gepasseerd', 'Aankomst en vertrek van schepen' of 'Zeetijdingen'. In de kranten werd ook melding gedaan van vergane schepen. Zeer interessant zijn ook de mededelingen over de doorvoer van schepen door de stad, die zo rond 1850 in de krant begonnen te verschijnen. Vaak betrof het zogeheten 'scheepshollen' (nieuwgebouwde schepen zonder tuigage) uit de Veenkoloniën en veel andere nieuwe schepen, die via het Reitdiep naar zee gingen. De aan te treffen informatie heeft betrekking op de scheepsnaam, de naam van de werf, de scheepsbouwer, de eigenaar en het type. Schepen uit Pekela, die via een andere route naar zee gingen, ontbreken. In het Noordelijk Scheepvaartmuseum zijn de **scheepstijdin-gen** uit de periode 1838-1849 te vinden in een register op scheeps- en persoonsnaam.

Veel van de bovengenoemde krantenberichten uit de periode 1813-1909 die betrekking hebben op de zeevaart zijn ook verzameld in de Maritiem Historische Databank op www.marhisdata.nl.

In kranten werden ook advertenties opgenomen waarin schepen, scheepswrakken en lading werden aangeboden. Aan de hand hiervan kan in de notariële archieven het officiële verkoopprotocol worden gezocht, waarin de kosten, opbrengsten etc. vermeld staan. Ook zijn er advertenties waarin schippers hun diensten aanboden. De Groninger Archieven beheren een grote collectie kranten, die deels via microfiches in de studiezaal zijn in te zien. Dit geldt ook voor een drietal kranten waarin veel van dit soort informatie over schepen is te vinden: de Ommelander Courant, de Groninger Courant en de Provinciale Groninger Courant. Veel scheepstijdingen en advertenties van beurdiensten zijn ook digitaal te vinden op www.dekrantvantoen.nl en www.delpher.nl.

Beeldmateriaal

De fotocollecties van de Groninger Archieven zijn gedigitaliseerd en beschikbaar op www.beeldbankgroningen.nl. Foto's die deel uitmaken van een archief zijn vermeld in de desbetreffende inventaris. Speciale aandacht verdient de collectie van Fotobedrijf Piet Boonstra, dat gedurende de jaren 50 en 60 veel tewaterlatingen en proefvaarten heeft gefotografeerd. Het overzicht van deze negatieven is (nog) niet in de studiezaal te raadplegen. U kunt hierover informatie inwinnen bij de baliemedewerker. Naar films en filmfragmenten uit de collectie van de Groninger Archieven/GAVA kunt u op titel/beschrijving zoeken met behulp van de zoekfunctie op www.gava.nl.

Aardappeloogst,
Veenkoloniën, ca. 1900
Foto R.H. Herwig, collectie
RHC Groninger Archieven
(818-19414)

Scheepsbronnen vóór 1811

Rechtbankarchieven

Ook vóór 1811 beseftte men dat de rechtszekerheid gediend was met een vorm van registratie van akten. Meestal werden de akten opgemaakt en met een zegel bekrachtigd door de rechtbanken. Deze akten noemt men verzegelingen (zie ook hoofdstuk 9). Het in- of overschrijven van deze verzegelingen in registers (het zogeheten protocolleren) vond vóór 1600 maar weinig plaats. Hoewel dit in de stad Groningen en onderhorige stadsjurisdicties al vanaf het begin van de 17e eeuw gebruik was, werd het voor de Ommelanden pas in 1749 verplicht.

De rechtbankarchieven uit de periode vóór 1811 bevatten: bijlbriefen, koopbrieven, transportakten, bodemerijbrieven, scheepsverklaringen (zie onder), rederijcedullen, verklaringen van eigendom en vonnissen.

Aanvullende bronnen voor de binnenvaart en kustvaart

Scheepsmetingsdienst

Om te kunnen bepalen hoeveel patentbelasting er moest worden betaald, moesten schepen gemeten worden. Voor de binnenvaart werd de waterverplaatsing van het schip bepaald. Bij de tewaterlating moest het schip op schriftelijk verzoek van de schipper en/of eigenaar worden gemeten door de scheepsmeter of ijkmeester. Van deze meting werd voor de schipper/eigenaar een **meetbrief** opgesteld. Wanneer het schip werd verbouwd of een andere functie kreeg, moest het opnieuw worden gemeten. Vanaf 1899 behoorde het registreren van de metingen tot de taken van de belastingdienst, maar met ingang van december 1933 werd het de kerntaak van de pas opgerichte Scheepsmetingsdienst. Deze was aanvankelijk op meerdere plaatsen in het land te vinden, maar sinds 1988 is de dienst alleen nog maar in Rotterdam gevestigd. Bij de meting werd op een vierkant plaatsje in de scheepshuid een ijkmerk aangebracht, bestaande uit een letter, die de plaats van registratie aanduidt, een volgnummer en nog een letter. Voor de administratie van de dienst werden naast een volledig signalement van het vaartuig ook gegevens over tonnage (massa), omvang, motornummers, bouwjaar en bouwplaats in een meetboekje genoteerd.

De 'liggers', waarin de schepen op volgorde van meting werden ingeschreven, en de brandmerkrejesters met verwijzingen naar de liggers worden bewaard door het Maritiem Museum Rotterdam en zijn te doorzoeken en te bekijken op

<http://scheepsmetingsregister.maritiemmuseum.nl/search>. De liggers en

brandmerkrejesters zijn afkomstig uit alle Nederlandse plaatsen waar schepen

werden gemeten, vanaf 1899 tot 1989. De liggers uit de periode 1899-1943 zijn tevens meer gedetailleerd te doorzoeken en te bekijken op www.lvbhb.nl. Op deze website zijn ze op meer details doorzoekbaar.

Aanvullende bronnen voor de zeevaart

Zeebrieven

Groninger schippers hielden zich vaak bezig met internationale handel. Om te kunnen varen buiten de nationale wateren had de schipper een zeebrief nodig. Het was een schipper met een zeebrief bovendien toegestaan om de landsvlag te voeren.

De zeebrief werd verstrekt bij overlegging van een bijlbrief, een rederijcedul en een meetbrief. Voor zeemetingen werd niet de waterverplaatsing, maar het volume (de inhoud) van het vrachtruim gemeten. De weinige zeebrieven die bewaard zijn gebleven bevinden zich in de rechtbankarchieven. Er zijn geen zeebrieven bewaard gebleven van vóór 1802.

Scheepsverklaringen

In de rechtbankarchieven bevinden zich ook documenten waarin schippers verklaringen lieten opnemen over hun ervaringen gedurende de reis. Er werd bijvoorbeeld melding gemaakt van vertragingen door slecht weer of van het verlies van lading als gevolg van oorlogsgeweld. Uit deze scheepsverklaringen is veel interessante informatie te halen, zoals de route die een schip heeft gevaren en de lading die werd meegenomen.

Monsterrollen

In een monsterrol werd door de zegelaar vastgelegd wie de bemanningsleden waren (naam, rang, woonplaats en leeftijd) en hun afspraken met de schipper over loon, rantsoen en verplichtingen. Hieruit is dus op te maken hoeveel mensen meevoeren op het schip, en onder welke condities. Een monsterrol werd opgemaakt voor één reis. In Delfzijl werden tussen 1803 en 1810 de monsterrollen in een apart boek opgetekend. De gegevens uit alle bewaardgebleven Groninger monsterrollen zijn samengevoegd in een database die is te raadplegen via de website van het Noordelijk Scheepvaartmuseum: www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl.

Sonttolregisters

Schepen die handel dreven op de Oostzee voeren vaak door de Sont, een zeestraat tussen Denemarken en Zweden. In de Sont werd door de Deense koning tol geheven.

Dit gebeurde van 1497 tot 1857. De administratie, de zogeheten tolregisters, zijn op een aantal jaren na allemaal bewaard gebleven. De gegevens zijn verwerkt in een online database op www.soundtoll.nl (beschikbaar voor de periode 1634-1857). Nederlandse commissarissen in Denemarken hielden ook een registratie bij van Nederlandse schepen die in de Sont tol betaalden. Deze Nederlandse Sonttolregisters beslaan de periode 1714-1766 en bevinden zich bij het Nationaal Archief in Den Haag. Deze gegevens zijn opgenomen in een online database op www.gahetna.nl/collectie/index/nt00338.

Aan de slag

Om structuur aan te brengen in uw onderzoek kunt u werken met een stappenplan. Een mogelijke opzet zou kunnen zijn:

1. Onderzoek naar de schipper en zijn familie - RHC Groninger Archieven
  - > Genealogisch onderzoek, zoals ook beschreven in hoofdstuk 3.
2. Onderzoek in bestaande literatuur over Groninger Scheepvaart - RHC Groninger Archieven
  - > Zoek in de bibliotheekcatalogus op onze website. Voor nog bestaande schepen: onderzoek naar schip en eigenaar - Kadaster Rotterdam
4. Voor de binnenvaart en kustvaart: onderzoek in de liggers van de Scheepsmetingsdienst - Internet
  - > Zie <http://scheepsmetingsregister.maritiemmuseum.nl/search> en www.lvbhb.nl.
5. Voor de zeevaart: onderzoek naar schip en bemanning in online databases - Internet
  - > Kijk op www.scheepsindex.nl.
  - > Zoek in de monsterrollandatabase op www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl (beslaat de periode 1803-1937).
  - > Kijk op www.marhisdata.nl (vanaf 1813).
  - > Zoek in de Nederlandse Sontregisters op www.gahetna.nl/collectie/index/nt00338 en de Deense Sonttolregisters op www.soundtoll.nl.
6. Onderzoek naar schip en bemanning - RHC Groninger Archieven
  - > Zie het onderstaande bronnenoverzicht.
7. Onderzoek naar schip en bemanning - Noordelijk Scheepvaartmuseum

> Bronnenschema Schepen en schippers

Algemene scheepsbronnen na 1811

Bijlbrieven, koopbrieven, transportakten en bodemerijbrieven

> Rechtbanken van Eerste Aanleg, 1811-1838:

- > Groningen (toegang 144, inv.nr. 383; met index).
- > Appingedam (toegang 143, inv.nr. 265).
- > Winschoten, 1819-1838 (toegang 145, inv.nr. 139).

> Vrederechten provincie Groningen, 1811-1838: (toegang 146, inv.nrs. 97, 233-234).

> Arrondissementsrechtbank Appingedam: (toegang 881):

- > bijlbrieven uit de periode 1838-1869 (inv.nrs. 342-344) en bodemerijbrieven uit 1845-1876 (inv.nr. 345).

> Arrondissementsrechtbank Groningen: (toegang 883):

- > bijl- en koopbrieven uit 1838-1869 (inv.nrs. 2137-2141), akten van bodemerij, 1839-1920 (inv.nrs. 2125-2135, met naamindex onder inv.nr. 2252).

Notarisakten

> Akten van koop en verkoop en hypotheekakten: te vinden in de notarisarchieven. Zie hoofdstuk 9.

> Afschriften van hypotheekakten in het hypotheekregister van het Kadaster, 1838-1948: (toegang 43, inv.nrs. 408-412, 1218-1279, 1874-1897). Deze zijn alleen doorzoekbaar op datum van registratie, niet op naam van eigenaar of schip.

Scheepsverklaringen, rederijcedullen, verklaringen van eigendom

> Archieven van de vrederechten, 1811-1838: (toegang 146, onder 'minuten van akten'). Zie voor scheepsverklaringen uit deze periode ook het archief van de Rechtbank van koophandel te Groningen (toegang 699, inv.nr. 134).

> Archieven van de kantongerechten en arrondissementsrechtbanken, na 1838: (toegangen 881-883, 149,150, 152-154, 157, onder 'buitengerechtelijke zaken,' 'deponering' of 'registraties').

Veilingen van in beslag genomen schepen, 1840-1876:

> Arrondissementsrechtbank in Groningen: (toegang 883, inv.nrs. 1924-1928).

Vonnissen

> te vinden in de gerechtsarchieven, zie het archievenoverzicht op onze website, rubriek 03 Justitie, Rechtspraak.

Patentbelasting voor schippers

- > **Gemeente Groningen, 1867-1870:** (toegang 1399, inv.nrs. 5752-5754, 5785-5787 en 5818-5820).
- > **Gemeente Hoogkerk, 1847-1859:** (toegang 1748, inv.nr. 1566).
- > **Gemeente Noorddijk:** niet aanwezig.
- > **Gemeente Ten Boer, 1841:** (toegang 2989, inv.nr. 21).
- > **Andere gemeenten:** zie www.groningerarchievet.net.

Scheepstijdingen

> diverse kranten, waaronder de Provinciale Groninger Courant, zijn in te zien op microfiche in de studiezaal. Veel kranten zijn digitaal beschikbaar op www.dekrantvantoen.nl en www.delpher.nl.

Schippersgezinnen

- > voor genealogische bronnen, zie hoofdstuk 3.
- > **Bevolkingsregister, ca. 1850 tot 1920:** soms met aparte schippersregisters. Zie hoofdstuk 9.
- > **Woningkaarten Groningen, 1921-1960: en Hoogkerk 1930-1969:** met aparte registratie van schippers (toegang 1607, inv.nr. 991 en toegang 1748).
- > **Register van ingeschreven schippersgezinnen uit het jaar 1950** in het archief van de Gereformeerde kerk te Groningen: (toegang 1511, inv.nr. 1553).

Aanvullende bronnen voor de zeevaart na 1811

Zeebrieven

- > **Arrondissementsrechtbank Groningen:** (toegang 883, inv.nr. 2141). Bevat zeebrieven uit 1819, 1839-1841 en 1852-1858.
- > **Kantongerecht van Zuidbroek:** (toegang 157, inv.nr. 935).
- > **Kantongerecht van Hoogezand:** (toegang 152, inv.nrs. 118-119).

Monsterrollen

Een database van alle bewaard gebleven monsterrollen uit de hele provincie over de periode 1803-1937 is in te zien op www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl.

Aanvullende bronnen voor de binnenvaart en kustvaart na 1811

Scheepsmetingen

De liggers en de brandmerkregisters van de Scheepsmetingsdienst uit de periode 1899-1989 zijn te doorzoeken en bekijken op <http://scheepsmetingsregister.maritiemmuseum.nl/search>. De liggers uit de periode 1899-1943 zijn tevens op meer details te doorzoeken en te bekijken op www.lvbhb.nl.

Algemene scheepsbronnen vóór 1811

Bijbrieven, koopbrieven, transportakten en bodemerijbrieven

- > **Verzegelingen van plaatselijke rechtbanken** (toegangen 730-735 en 1534, onder 'protocollatie' of 'minuten van akten'). Deze zijn deels gescand en te bekijken op onze website. Indexen: zie o.a. index 22 (Appingedam over de periode 1752-1773), index 285 (Farmsum, c.a. over de periode 1751-1803) en index 36 (Delfzijl over de periode 1754-1775).
- > **Aperte scheepsregistraties** zijn te vinden in de gerechten van:
  - Selwerd en Sappemeer (toegang 730, inv.nrs. 1609-1648 en 2010-2017).
  - De beide Oldambten (toegang 731, inv.nrs. 6067-6103, 6993 en 6999).
  - Fivelingo (toegang 733, inv.nrs. 763-765).
  - Husingo (toegang 734, inv.nrs. 722 en 724).
  - Westerkwartier (toegang 735, inv.nrs. 305-335: Gerecht van De Kampen, 1744-1803; en inv.nrs. 405-409: Gerecht van Platvoetshuis, 1784-1803).
- > **Verzegelingen van stedelijke rechterlijke colleges van de stad Groningen**, (toegang 1534). Bevat:
  - > Transacties van onroerend goed, 1613-1811: (inv.nrs. 3935-4162). Te raadplegen op microfiche in de studiezaal onder de oude aanduiding III x. Index 172.
  - > Testamenten, boedelscheidingen en huwelijkscontracten, 1601-1811 (inv.nrs. 3484-3934) Te raadplegen op microfiche in de studiezaal onder de oude aanduiding III ij. Index 173.

Rederijcedullen

> **Archieven van de jurisdictie Westerwolde, 1803-1810:** (toegang 732, inv.nr. 1032).

Aandeelhouders

> **Huisarchief Menkema en Dijksterhuis:** (toegang 623, inv.nr. 178). Voor transcriptions en andere gegevens over schepen, werven en scheepvaart zie ook toegang 755, inv. nr. 25.

Rechtzaken betreffende schepen en scheepseigenaren

> **Civiele procedures tegen scheepseigenaren:** zijn te vinden in het archief van het Gild-, water- en stapelrecht in de stad Groningen, 1434-1811: (toegang 2429).

> **Protocol van gerechtelijke scheepsverkopen over de jaren 1572-1629 en 1765-1778:** (toegang 2429, inv.nrs. 47 en 50). Zie ook index 303.

Schippersgezinnen

> Voor genealogische bronnen, zie hoofdstuk 3.

Aanvullende bronnen voor de zeevaart vóór 1811

Zeebrieven

> **Lijst van afgegeven zeebrieven, 1809-1810, in de jurisdictie Westerwolde:** (toegang 732, inv.nr. 1037).

> **Afgegeven zeebrieven door de stad Groningen, 1802-1809:** (toegang 1534, inv.nr. 4437). Te raadplegen op microfiche in de studiezaal onder de oude aanduiding III C.

Scheepsverklaringen

> **Scheepsverklaringen uit het gerecht van Fivelingo, 1796-1810:** (toegang 733, inv. nrs. 103-108 en 1090-1098). Sommige protocollen zijn geïndiceerd op naam van de schipper. Deze indexen zijn voor- of achterin het boek te vinden.

Monsterrollen

Een database van alle bewaard gebleven monsterrollen uit de hele provincie over de periode 1803-1937 is in te zien op www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl.

Vervolgonderzoek bij de Groninger Archieven en elders

Op onze website vindt u nog meer bronnen voor onderzoek, zowel bij de Groninger Archieven als bij andere instellingen.

Verdere aankleding

> www.beeldbankgroningen.nl - Zie hoofdstuk 10.

> www.gava.nl - Zie hoofdstuk 10

> www.maritiemdigitaal.nl - gezamenlijke online database van een aantal maritieme musea in Nederland, met beschrijvingen en foto's van museale objecten en bibliotheekcatalogi.

Langs het tolhek bij Gideon aan het Winschoterdiep, ca. 1910
Foto collectie RHC Groninger Archieven (2138-4866)